

LBRIS

We know
books

NICOLETA BERARU

Nu
toate
tăcerile

EDITURA PENTRU ARTĂ ȘI LITERATURĂ
București, 2024

LBRIS

We know
books

CUPRINS

Louise tace /	11
Médoc /	63
Ispășirea /	149
Louise vorbește /	161

LBRIS

We know
books

LOUISE TACE

Sunt Louise. Peste două zile fac optzeci de ani. Diminețile, când mă uit în oglindă, nu văd făptura gârbovă și fragilă a unei bătrâne, nici ochii stinși printre zbârcituri. Văd chipul copilei fără noroc care am fost.

Am crescut într-un cătun de la poalele Munților Ardeni.

Pe 20 septembrie 1955, vestea unei întâmplări sordide a zguduit satul nostru. Cele petrecute mi-au spulberat liniștea și rostul.

Era marți, la două zile de la procesiunea pe care sătenii din O. o organizaseră ca să-i mulțumească Fecioarei Maria pentru recoltele bogate. Aveam doisprezece ani. Încă de dimineață, marșea aceea pâcloasă nu anunțase nimic bun. Mă întorceam de la școală. Ca de obicei, mă despărțisem de Elise la răscrucea de drumuri ce ducea spre casele noastre. Ne luaserăm la revedere la capela mică, de piatră, sub privirea blajină a Mariei cu Pruncul în brațe.

Sub ceața densă, abia puteai distinge la doi metri. Copacii își întindeau amenințător crengile peste drumul pustiu, ca pe niște căngi pe care se burzuluiiau peri febrili. Înaintam abătută de dezolarea zilei.

Ca să ajung acasă, trebuia să trec pe la cârciuma lui Pigeonneau. La ora la care mă întorceam eu de la școală, de obicei doar măgarul cârciumarului se auzea răgând din când în când. Peste zi, acalmia punea stăpânire pe locul acela, vrând să șteargă parcă vânzoleala serilor. Birtul cu acoperiș de papură, ca un hrib uriaș, era seara locul de adunare al sătenilor. Cine intra la Pigeonneau ieșea mai sărac în firfirici, dar mai bogat în știri. Acolo se dezbăteau cele mai fierbinți chestiuni și se urzeau planuri.

Dar în ziua aceea neguroasă doar bonomia crâșmei mai amintea de tihna obișnuită. O adunătură pestriță se agita în fața ușii. După burta în formă de pară, l-am recunoscut pe primarul Monnier. Gesticula nervos și, din când în când, își lărgea brațele. Marchal, polițistul satului, subțire și lung ca un sparanghel, cu fundul pantalonilor atârându-i până aproape de genunchi, nota ceva pe o bucată de hârtie. Din când în când, se oprea ca să-și ridice ușor chipiul și să-și scarpine țeasta cu lațe întunecate. În spatele lor, Pigeonneau, cu mustața sură pleoștită și cu șort dinainte, se ițea să audă discuția. Pe ceilalți doi nu

i-am recunoscut imediat. De la *tante* Cécile am aflat mai târziu că erau doi tăietori de lemne, Hamster și Cornichon, din gașca lui Bajoue, cel vestit că spărgea maxilare în încăierările dintre bande. Ultimii doi stăteau spășiți pe marginea drumului, cu capetele plecate. Mâinile lungi le ieșeau din mânecile prea scurte ale surtucelor ponosite și le atârnavă pe lângă trupurile ciolănoase. Sosirea prezbiterului, *père* Vincent, îi făcu să ridice privirile. Salutară smerit, scoțându-și de pe capete pălăriile uzate de pâslă. Preotul dădu din cap a bună ziua, apoi binecuvântă adunarea, făcând în aer o cruce mărunță. Se puse apoi și el să asculte povestea lui Monnier, care nu contenea să se agite. La un moment dat, tot mutându-și nerăbdător trupul uscat de pe un picior pe altul, bătrânul preot se încurcă în sutană. Luă apoi cuvântul, grăbit să-și ascundă iritarea. Nu am putut desluși vorbele lui. Mi-am continuat drumul. Când am întors ultima oară capul, au răzbit până la mine vorbele lui Marchal: „...nu știm încă, dar vom cerceta“. Slabe și cam înghesuite.

Tante Cécile nu era acasă când am ajuns eu. M-am spălat pe mâini, turnându-mi apă cu ulcica de tablă deasupra ligheanului din colțul bucătăriei. M-am schimbat apoi în haine de casă și mi-am încălzit pe plita aragazului supă de dovlecei. Deși nu m-am dat

în vânt după ea niciodată, am mâncat-o cu poftă, căci eram hămesită. După aceea, m-am apucat de teme. Când a sosit mătușa mea, încă făceam niște exerciții de aritmetică. De cum a intrat pe ușă, mi-am dat seama că nu era în apele ei.

– Când ai venit de la școală? m-a iscodit.

– Nu de mult.

– Ai venit singură?

– Până la răscruce am venit cu Elise, am răspuns, încercând să înțeleg unde duceau întrebările ei.

– Și nu v-ați întâlnit cu nimeni?

– Nu. Doar după ce am rămas singură am văzut o gloată în față la Pigeonneau.

– Aseară s-a întâmplat ceva rău. O știi pe Rose?

– Care Rose? am întrebat nedumerită.

– Rose a lui Adèle Colson, paralizata.

– O știu din auzite. Povestea odată Elise...

Nu am reușit să-mi termin istorisirea, căci *tante Cécile* mi-a luat-o înainte:

– Oamenii spun că Médoc a siluit-o.

Mărturisirea m-a lăsat perplexă. Nu „siluitul“, al cărui sens abia îl puteam dibui, ci greutatea cu care fusese rostit m-a dat peste cap. *Tante Cécile* și-a continuat povestea, fixând un punct în gol. Într-un final, am putut dezlega rostul întrunirii din fața cârciumii. Perceptorul satului forțase o fată ceva mai măricică

decât mine să îl iubească. Și nu orice fată, ci pe Rose, al cărei tutore era. Rose Colson era fata lui Adèle, o văduvă paralizată și galeșă. O vedeai cât era ziua de mare scrutând drumul de pe o bancă din fața porții. Pesemne aștepta să i se înapoieze bărbatul. Dar tot satul știa că acesta nu avea să se mai întoarcă vreodată. Când treceam pe acolo, îi dădeam bună ziua, dar nu primeam niciodată răspuns. Nici măcar nu clipea. Părea crescută din bancă. Avea o casă de copii care munceau pe unde apucau ca să poată pune pe masă un codru de pâine. Rose spăla rufe și copilea legume pe la sătenii mai cu cheag. Oamenilor le era milă de Adèle și de odraslele ei. Pe lângă Rose, Adèle mai avea trei fete și doi băieți mai mari. Băieții erau amândoi tăietori de lemne. Perceptorul, rudă îndepărtată cu bărbatul lui Adèle, îi luase pe Colsoni sub aripa lui. Oamenii nu priveau cu ochi buni această facere de bine. Până și la urechile mele ajunseseră vorbe despre reputația de afemeiat a lui Gaston Médoc. Tată de fată și băiat și soț al unei femei drăguțe, respectabile, nu se dădea în lături de la legături extraconjugale. Elise îmi scăpase odată că avea și o țititoare. Dar și pe aceea cică o înșela cu fetișoare din sat. Pentru că nu era vreo frumusețe, ba avea obrajii mâncați de vărsat de vânt, nu putusem niciodată să înțeleg cărui fapt i se datora succesul său la femei.

– Când? am întrebat, fără a realiza că mi se spusese deja când se petrecuse mârșăvia.

– Aseară, repetă *tante Cécile*. Rose a ajuns acasă bocind, cu hainele rupte. După ce s-a mai potolit, i-a mărturisit mamă-sii că Médoc a iubit-o fără voia ei.

Am tăcut. Subiectul mă stânjenea. Când vorbeam despre iubire, eu și Elise ne închipuiam doar floricele și fluturași. În ce ne privea, aceasta nu avea nimic de-a face cu haine rupte.

– Lumea spune că receptorul a avut legături și cu mama fetei, în tinerețile ei, a adăugat *tante Cécile*, neluând în seamă tăcerea mea. Apoi a continuat, ca și cum ar fi vorbit cu sine însăși: Unul dintre frații lui Rose, ăl mai mare, care taie lemne cu golanul de Bajoue, vrea să se răzbune. Cică parcă a turbat. Așa mi-a zis Apolline, vecina lor.

Am lăsat-o pe *tante Cécile* să se golească de vorbe, iar eu mi-am văzut de aritmetică. Dar cuvintele agentului mi-au răsunat în urechi: „Nu știm încă, dar vom cerceta“. Ce mai era oare de cercetat?

* * *

În copilărie nu am fost nefericită. Am avut însă o viață searbădă. Părinții nu mi i-am cunoscut. Tata a murit la aproape un an după nașterea mea. Oamenii spun că nemții l-au împușcat în 1944, când se afla

într-o acțiune clandestină. Alți combatanți din Rezistență au fost făcuți prizonieri și trimiși în lagăre de concentrare, în Germania. Printre ei, tatăl lui Rose și notarul Quinot. Nu s-au mai întors. Nimeni nu a mai auzit nimic despre ei. Oasele lor au înșesat pesemne pământul plin de sânge al altor năpăstuiți uciși.

Pe mama abia de mi-o aduc aminte – o făptură de abur, subțire și blondă, care mă dădea huța într-un scrânciob, undeva într-un loc plin de pomi. Trebuie să fi fost livada casei în care am locuit împreună până când ea s-a stins. Mama a murit de tristețe la aproape trei ani după tata. *Tante Cécile* mi-a spus că a avut cancer, dar eu cred că s-a uscat pe picioare de dorul lui.

Când am crescut mai mărișoară, în fiecare duminică îmi vizitam părinții în cimitirul mic din spatele bisericii din satul nostru. Tata e un nume scris, printre multe altele, pe monumentul ridicat în cinstea eroilor. Mama se odihnește sub o cruce de ciment. Pe crucea aceasta, *tante Cécile* a adăugat ceva mai târziu și numele tatei. Așa se face că tata apare ca fiind mort de două ori. Iar dacă e să pun la socoteală și monumentul ridicat în 1958 în cinstea luptătorilor Rezistenței de la granița belgiano-franceză, chiar de trei ori.

Cea care m-a crescut a fost sora mai mică a mamei, mătușa mea, Cécile Perret. *Tante Cécile*, departe de a

fi fost o femeie rea, a fost austeră și năbădăioasă. Nu a avut copii și nu a fost niciodată măritată. În afară de mine și de Jacques, un câine bătrân și cam chior, nu a avut pe nimeni. Nu a iubit-o nimeni, nu a urât-o nimeni. *Tante Cécile* avea culoarea prafului și a cenușii din vatră. S-a îngrijit însă să am mâncare pe masă și haine ca să pot merge la școală. Părinților mei le-a făcut mormânt cu inscripția: *Pace lor, Emilie și Paul Bertin. Lumină în viața veșnică* – un epitaf la fel de sobru ca toată viața noastră. Toate acestea *tante Cécile* le-a făcut din mica ei leafă de filatoare. Întreaga viață a lucrat la o țesătorie din satul vecin, șase zile pe săptămână, de dimineață până seara.

Puțină bucurie mi-a adus școala. După război, nu toți copiii mergeau la școală. Și mai ales, nu toate fetele. Dar *Monsieur François Levaux*, primarul din F., a avut ambiția să fondeze prima școală mixtă din regiunea noastră. *Tante Cécile* a strâns cureaua ca să mă facă om cu carte. Pentru a ajunge la clădirea cu două încăperi reci și întunecoase, în care băieți și fete buchiseau laolaltă niște cărți rufoase, trebuia să fac pe jos vreo trei kilometri. Iarna, îmi înghețau picioarele, căci ghetetele, cumpărate cu două numere mai mari ca să mă țină cât mai mult, erau cam subțiri. Ca să nu-mi fie urât, mergeam la școală cu Elise, fata brutarului din O. Cu timpul, ne-am

împrietenit. A fost singura mea prietenă până când am plecat din sat.

În 1955, în septembrie, începusem clasa a șasea. De obicei, în drum spre școală, pândeam printre crengile bătrânilor fagi și stejari veverițele zbânțuite, zorind să-și facă provizii de iarnă. Soarele autumnal mă dez-mierda, iar eu îmi închipuiam că această căldură îmi venea de la mama. Elise găsea mereu câte un nimic pe care să mi-l povestească cu atâta patos, încât să mă facă să cred că era cel mai important lucru din lume. Ca toate fetele de vârsta noastră, visam la iubiri mărețe cu prinți pe cai albi. Mi-era dragă Elise, cu părul ei castaniu-roșcat ce lua foc în lumina soarelui și cu zâmbetul ei larg în care i se topeau toți pistrii. Era veselă și gureșă, nu ca mine, șovăitoare și tăcută. Băieții o sorbeau din priviri, căci era și arătoasă. Uneori, după ce terminam școala, mă invita la ea acasă. Doamna Claes era mereu ocupată în bucătărie. Câteodată ne răsfața cu tartă de orez și cu suc de mere. Când era vreme bună, ne zbenguiam în grădină cât era ziua de lungă împreună cu Voyou, un bulldog tânăr și dragăstos, care, de bucurie că-l băgam în seamă, ne lungea degetele de la picioare. Când ploua, ne făceam temele în casă. Atunci mai venea și ea la mine.

Din acele vremuri, acestea sunt cele mai frumoase momente de care îmi amintesc. În rest, când

mă gândesc la viața mea, văd în fața ochilor o bucată lungă și îngustă de pânză mucedă, presărată din loc în loc cu crochiuri. Uneori, pânza e întreruptă de câte un nod – întrebări care mă frământă și cărora nu le-am găsit până acum răspunsuri. Cine aş fi azi dacă cele petrecute nu s-ar fi petrecut? Cum ar fi fost viața mea dacă aş fi avut curaj?

* * *

Zilele acestea se vor face patruzeci și unu de ani de când trăiesc singură. Casa mea de la marginea orașului, cu o grădiniță plină de flori în față și o livadă în spate, e toată averea pe care o am. Din primăvară până toamna târziu, frământările nu îndrăznesc să mă chinuie. Dar iarna, când ploaia se cerne mărunț peste oraș, am timp să-mi simt până și viscerele zvârcolindu-se ca niște șerpi crescuți lăuntric. Îmi urcă spre creier și-l strangulează. Și atunci, asfixiată, mă adâncesc într-un abis din care doar primele raze de soare, primăvara, mă mai pot scoate. Când peste Semois se revarsă lumina și face să-i scânteieze undele precum cleștarul, încep și eu să mă învârt din nou prin grădină, printre tufe de anason dulce, mărar, nalbă mare, trandafiri, salvie, leuştean și rozmarin. Colțișorul acesta de rai mi-a adus faimă. La mine vin toate vecinele ca să le scap

de dureri de stomac, de indigestii, de stres, răceli sau hemoroizi. Pentru femeile acestea, eu sunt un soi de beghină rătăcită în lumea lor modernă. Totuși, în afara poveței că hrana trebuie să le fie medicament, alt merit nu am.

Nicole, cu care mă împac cel mai bine, a venit într-o seară la mine să mă roage să-i dau ceva băiețelului ei de trei ani, care nu contenea din plâns. Îl durea burtica. Era o seară caldă de mai și tocmai mă întorceam din livadă cu un bol plin de căpșuni. Primăvara explodase în tufe de corozița miresei. Aerul era numai parfum. În păr mi se prinsese miros de salcâm în floare.

– *Chère Louise*, când te văd, uit de toate necazurile! Acesta e singurul meu câștig – prețuirea vecinilor.

De Nicole mă leagă o experiență comună. E învățătoare în B., la școala la care am predat și eu până când am ieșit la pensie. Așa că, uneori, ne petrecem timpul depănând povești. Stăm de vorbă uitate în leagănul pe care l-am făcut dintr-o scândură legată cu o sfoară de craca unui cireș, aidoma aceuia pe care mama mi-l încropise în scurta noastră viață împreună.

* * *

În vara timpurie a anului 1962, intram în curtea unei școli din orașul V. Mâna în care țineam dosarul